

CESTIONARIU

DESPRE

TRADIȚIUNILE ISTORICE

ȘI

ANTICITĂȚILE TERILORU LOCUITE DE ROMÂNÎ

DE

NIC. DENSUSIANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Exquiritque, auditque virum monumenta priorum.
Virgil. Aeneid. VIII. 312.

PARTEA II.

Epoca până la a. 600 d. Chr.

(*Edițiune separată din „Revista Critică-Literară“ a D-lui
Ar. Densușianu*)

I A Ș I

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ, STRADA ALEXANDRI No. 11.

1895.

CESTIONARIU

DESPRE

TRADIȚIUNILE ISTORICE

ȘI

ANTICITĂȚILE TERILORŪ LOCUIȚE DE ROMÂNI

DE

NIC. DENSUȘIANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Exquirique, auditque virum monumenta priorum.

Virgil. Aeneid. VIII. 312.

PARTEA II.

Epoca până la a. 600 d. Chr.

FRANCISC HOSU LONGIN
ADVOCAT
IN DEVA
IAȘI

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ, STRADA ALEXANDRI, 11.

1895.

ÎNTRUDUCERE.

Disce, per antiquos quae mihi nota senes.
Ovid. Fast. l. II. 584.

„Nu au avut mai bună sorte nici tradițiunile, cari nefericiții bătrânii noștrii, înjugați a căuta numai de susținerea și interesele altora, ăra nu și de cultura și vinitorulă lor — nu prea îngrijiră a le străplânta, și așa se dederă mai tôte uitărei.

Trist lucru dacă tradițiunile nu s'au scris, ca așa să fie prefăcute în monumente și documente scrise.

Tincu-Velea, Istoriă bisericească politico-națională a Românilor. pag. XV—XVI.

Cestionariulă de față se rapörtă mai cu samă la cultulă ante-creștină și la tradițiunile italice ale poporului română.

Până acum vechile credințe religiöse ale poporului română au fostă cercetate și studiate exclusivă numai din punctulă le vedere ală mitologiei antice, și peste totă numai în modă isolată.

Ele însă n'au fostă utilizate ca materială istorică.

Anume, nu s'au cercetată, ce fapte și evenimente istorice ne descoperă aceste credințe și obiceiuri religiöse din viața primitivă a poporului română; sub ce legi, sub ce instituțiuni politice și religiöse a trăită dănsulă în epoca aceea depărtată, când aceste doctrine și ceremonii religiöse s'au prefăcută în sângele și viața sa.

Noi vomă cerca să scötemă la lumină partea istorică din aceste credințe și tradițiuni antice ale poporului română.

Este afară de ori-ce îndoelă, că în cultul de astăzi al poporului român există urme adânci ale unor vechi dogme religioase din teologia italică, când națiunile erau adorătoare ale divinității naturei, când religiunea era fundată pe necesitățile vieții, când divinități anumite protegiau nu numai pe om și familia sa, dar și agricultura, viile și turmele sale.

Constatându astăzi felul originii și intensitatea acestor credințe antice la poporul român, noi vom pute să constatăm totu-odată și care a fost cu mi de ani mai înainte pământul strămoșesc al Românilor, care este trupina sa etnică principală din vechile popoare italice, și cari sunt în general evenimentele istoriei sale înainte de a păși pe pământul Daciei.

Cu deosebire în ce privește istoria originii și a instituțiilor primitive ale poporului român, nu este de ajuns, ca noi se consultăm numai pe autorii greci și romani din epoca clasică și din epoca decadenței; se resfoim multimea imensă, dar sterilă, a scriitorilor medievali, ci trebuie neconditionat să alergăm la arhivele naționale ale poporului român, la credințele, legendele și tradițiunile sale istorice și religioase, cari sunt mult mai vechi și mult mai instructive de cât toți autorii, și cari formează monumente autentice ale vieții sale primitive.

Acésta este așa dar cauza, pentru care noi — în lucrarea, de care ne ocupăm, am crezut, că este indispensabil să cercăm a străbate cât mai adânc în vechile credințe și obiceiuri religioase ale poporului român, la cari densul ține cu atâta pietate și severitate până în ziua de astăzi.

Răspunsurile primite la Partea I-a a Cestionariului publicat în a. 1893 au întrecut toate așteptările noastre. Prin aceste răspunsuri s'a constatat, că în amintirile poporului român există încă o mulțime destul de însemnată de tradițiuni, istorice importante, nu numai din epoca dacoromană, dar chiar și din ciclul legendelor vechi istorice formate pe pământul Italiei

Aducem astăzi felul mulțămirilor noastre cele mai căldurose atât D-lor preoți, revisori școlari și învățători, cât și tuturor

amiciloru noştri, cari cunoscându importanţa deosebită a acestor cercetări, au binevoitu a ne da mâna de ajutoriu, ca se putem culege cel puţin o parte din tradiţiunile istorice antice, ce astăzi suntu aproape a se perde cu totul din memoria poporului român — şi le adresăm aici totu-odată rugarea, ca dênşii, cu acelaşi interesu istoric, cu aceeaşi iubire caldă pentru naţiunea română să cerce a străbate şi mai departe pe calea acesta în misteriele vieţii trecute a poporului român.

Bucuresci, 1 Iulie 1895.

Nic. Densuşianu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INSTRUCȚIUNI

PENTRU DOMNII REFERENȚI.

In ce privesce credințele religioase și tradițiunile istorice, la cari se rapoartă Cestionariul de față, rugăm pe d-nii referenți :

1. Să consulte numai pe omenii mai bătrâni dintre țerani, și cari nu au cunoștință de carte.

2. Să se evite ori-ce modificări s'au aduse din partea d-loru referenți în răspunsurile auzite dela alte persóne.

3. Numele proprii de țeități, s'erbători, popóre, persóne și localități să ni se comunice întocmai precum le rostescce poporul. *BCU Cluj / Central University Library Cluj*

4. Să se amintescă în răspunsurile, ce ni se voru trimite, numele, conumele, etatea și locuința persónelorú, dela cari s'a culesu vre-o informațiune ori tradițiune mai importantă.

5. Să se însemne la fie-care informațiune, ce ni se va da, și numérulú întrebării din Cestionariu, la care se referă

6. In fine nu se cere de locú, ca d-nii referenți să răspundă la tóte întrebările cuprinse în Cestionariulú de față, din contră dorința noastră este, ca d-nii referenți să răspundă numai la cestiunile, despre cari ne potú da o informațiune pozitivă.

Toți acei d-nii referenți, cari se voru distinge prin deosebitú zelú și activitate în cercetarea acestorú credințe și tradițiuni, voru primi din partea noastră, în semnú de recunoscință, diferite publicațiuni românesce literare și istorice.

Răspunsurile se voru adresa de a dreptulú la autorulú Cestionariulú, în Bucurescei, strada Carol I. Nr. 38.

CESTIONARIŪ ISTORICŪ.

I.

1. Care s̄erb̄at̄ore de peste anŭ o socotesce poporulŭ pe acolo mai mare ŝi mai sf̄ant̄a de c̄atŭ t̄ote celelalte?

- Cr̄aciunulŭ ?
- Anulŭ-noŭ ?
- Bobot̄eza ?
- S̄ant-Ionŭ ?
- Pascile ?
- Rusalele ?
- Ori alt̄a s̄erb̄at̄ore ?

2. Ce nume poporalŭ mai au s̄erb̄atorile Cr̄aciunului la țeraniŭ de acolo ?

3. Pentru ce in colinde se țice „Moșŭ - Cr̄aciunŭ“ ŝi „b̄etr̄anulŭ Cr̄aciunŭ“ ?

- ce spune poporulŭ, cine a fostŭ acestŭ Moșŭ-Cr̄aciunŭ ?
- ce legende are ?
- ŝi unde erauŭ curțile sale ?

4. Ce spunŭ ómenii b̄etr̄ani, ce bun̄at̄ați seŭ daruri a adusŭ ómenilorŭ Moșŭ - Cr̄aciunŭ ?

- ŝi ce inv̄et̄aturi le-a datŭ ?

5. Se vorbesce ceva pe acolo despre „Moșŭ - Ajunŭ“ ?

- ce legende are ?
- ce bun̄at̄ați a adusŭ ómenilorŭ Moșŭ-Ajunŭ ?
- unde locuiesce ?
- ŝi ce leḡatur̄a are Moșŭ - Ajunŭ cu Moșŭ-Cr̄aciunŭ ?

6. Ce se spune, în vechime câte zile țineau sărbătorile Crăciunului?

7. Este obiceiul pe acolo, că în noaptea de Crăciun să se facă un foc mare, în curte, ori la câmp?

— seú decă ficiorii din satú slobodú de pe delú o rótă de foc?

— și ce cuvinte rostescú dênșii cu acéstă ocasiune?

8. Se mai facú pe acolo alergări cu caii în sărbătorile Crăciunului?

9. Cum se face „judecarea pomului sterpú“ la Crăciun?

10. Este pe acolo obiceiul, că ómenii mai cu dare dè mână se aibă „páharulú Crăciunului“, ori páharulú, cu care se bea la zile mari?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

11. Este obiceiul pe la țeranií români de acolo, ca să colinde

— în séra ori în dimineța de Ajunulú Crăciunului?

— în séra ori în dimineța de Crăciunú?

— seú și la alte sărbători?

12. Ce felú de refrene (seú cuvinte, ce se repetéză dupá fie-care versú) se audú în colindele, ce se cântă pe acolo? (Rugámú se ni se comunice tóte refrenele, ce se audú în colindele de pe acolo).

13. Decă se audú în colindele de acolo refrenele urmátóre:

— Dómne Larú, ori

— Domnu Alarú?

— Libra i Libra?

— Joi Dómne?

— Reliu Dómne?

14. Ce spunú bétránii despre „Lerú Domnulú“, care se pomenesce în colinde ?

- cine este acestú Lerú Domnulú ?
- ce legende are ?
- și ce daruri a adusú ómenilorú Lerú Domnulú ?

15. Ce spune poporulú despre „Lerú împératulú“ (orí „Raiú împératulú“) de care se vorbesce în povești și în descântece ?

- și unde erauú curțile lui Lerú séú Raiú împératulú ?

16. Se audú pe la țeranií de acolo colinde despre :

- Moșú-Ajunú ?
- Dumneđeú născutú din pétră ?
- Lariú-pécurariú ?
- Olariú-pécurariú ?
- Rariú-pécurariú ?
- Mănăstirea orí biserica cu 9 altare ?
- Stéua comată ?
- Lupta junelui cu leulú ?
- Taurulú, ce trece o fatá peste mare ?
- Sân-Micórá ?
- Bădița Migale ?
- și Ana Dochiana ?

(Rugámú sé ni se comunice aceste colinde în întregulú lorú).

17. Ce se numesce „đoritulú a dóua đi de Crăciunú“ ?

18. Din câte persóne se compune pe acolo o cétá séú unú grupú de colindători ?

- cum se numesce căpetenia lorú ?
- și cum se numescú ceia-lalți ?

19. Ce obiceiuri particulare au colindătorii ?

— și decá se póte, ca într'o cétá de colindători sé iee parte și tineri, cărora le-au muritú párinții, orí au numai tatá séú numai mamá ?

20. Este cumva obiceiulú pe acolo, că în timpulú colindării

unul să cânte din flueră, ér' ceialalți să salte și să tropotescă?

21. Décă umblă la colindatū și bărbați căsătoriți, fete și femeî?

22. Décă se colindă cumva și în biserică, ori numai la ușa bisericeî?

23. Ce crede poporulū, se pôte schimba ceva într'o colindă, ori se pôte lăsa vre-unū cuvântū afară?

24. Este obiceiulū pe acolo, ca să colinde și Unguriî, Secuîi, Ruteniî, Huțaniî, Slovaciî, Rușiî, Bulgariî și Sêrbiî?

— și décă ei colindă românesce, ori jumătate românesce și jumătate în limba lorū?

25. Ce se înțelege pe acolo sub numele de „vălari” și „a merge la vălaritū”?

BCU Cluj / Central **III**iversity Library Cluj

26. In ce și anume se face pe acolo „urarea cu plugulū” sêu „plugușorulū”?

— la Crăciunū?

— ori la Anulū-noū?

27. In urările dela Sfântulū-Vasile se amintesce ceva

— despre „délulū Râmulū”?

— despre „Bădița Troianū” ori „Domnulū Troianū”?

— și pentru ce se amintesce Troianū în urările cu plugulū?
(Rugămū se ni se comunice textulū acestorū urări).

28. La ce sêrbătore se umblă pe acolo cu „sorcova”?

— și cum suntă cuvintele din urările cu „sorcova”?

29. Este pe acolo obiceiulū ca să umble cu „cerbulū” (cu „turca” sêu „bresaiā”) și când?

— la Crăciunū?

- la Anulă-noă ?
- ori la Bobotéză ?

30. Ce spuneau bătrânii, pe cine înfățișează „cerbul“ său „turca“ acesta ?

Cum sunt colindele său urările celor ce umblă cu cerbul ?

(Rugămă să ni se comunice.)

31. Este obiceiul pe acolo ca tinerii să umble la colindat cu „Vasilca“ ?

— ce se înțelege sub numele de Vasilca ?

— și cum este colinda Vasilcei ?

32. Pe unde este obiceiul ca să pună în biserică o păpușă numită „Vasilca“ ?

— și pentru ce se ține păpușă acesta în biserică ?

IV.

33. Ce credințe religioase are poporul despre sóre și despre lună ?

34. Care sărbătoare de peste an e socotită mai cu samă ca sărbătórea sórelui ?

— și care ca sărbătórea lunei ?

35. Ce cuvinte rostesc țeranul, când se rógă dimineța cu fața cătră sórele, ce resare ?

36. Ce sărbătoare poporală este „Lunia-curată“ ?

37. Pentru ce, în unele părți, la luna-nouă se dice „Craiu-nou“ ?

38. Ce colinde și cântece vechi se aud pe acolo despre sóre și despre lună ?

V.

39. Ce credințe și ce povești (legendé) au țeranii despre „Sânt-Ionă“ său „Ionă Sânt-Ionă“ ?

40. Ce bunătăți și daruri a adusă 6menilor6 Ion6 Sânt-Ion6 ?
— și unde locuesce?

41. Socotes6u țerani6 de acolo 6iua de Sânt-Ion6 (7 Ianuarie) ca o s6rb6t6re mare ?

42. Ce colinde și c6ntece mai puțin6 cunoscute se aud6 pe acolo despre Ion6 Sânt-Ion6 ?

VI.

43. Care 6i din s6pt6m6n6 (afar6 de Duminec6) o socotesce poporul6 pe acolo mai sf6nt6 și mai mare de c6t6 t6te celelalte 6ile de lucru ?

44. Spunea6 ceva b6tr6ni6, c6 odat6 Joile din fie-care s6pt6m6n6 se ținea6 în tocmai ca și Duminecele ?

45. Ce s6rb6tori6 poporale cad6 tot6-de-una pe 6iua de Joi ?
— și pentru ce se țin6 Joile acestea ?

46. Ce credințe a6 țerani6 despre „Sf6nta Joi“ ?
— ce bunătăți a adus6 6menilor6 ?
— și unde locuesce ?

47. C6te Joi ține poporul6 pe acolo dup6 Pasci ?
— și pentru ce se țin6 Joile acestea ?

48. Ce crede poporul6 despre „Joi-marele“ și „Joi-m6rica“ ?
— și unde locuesc6 aceste ființe ?

49. Care Joie de dup6 Pasci se numesce „Joi a Bulcilor“ ?
— pentru ce se numesce aș a ?

50. Car6 sunt6 „Joile nepomenite“ ?
— și pentru ce a6 numele acesta ?

51. Ce este „Joi a-n6gr6“ ?
— Joveiul6 popei ?

VII.

52. Ce nume poporală mai au pe acolo sărbătorile Pascilor?

53. Ce obiceiuri anume sunt la Paști?

— cum se pregătesc Paștile?

54. Dacă se fac pe acolo mese mari (prasnice):

— în ziua de Crăciun?

— de Boboteză?

— și de Paști?

55. Este pe acolo obiceiul, că în zilele Pascilor să se adune la un loc oamenii din mai multe sate, spre a se înțelege despre lucrurile, ce privesc comunele lor, și spre a se ospăta și petrece?

56. La ce sărbători anume este obiceiul, că ficiorii dintr-un sat să se meargă ca „lăturenii“ la ficiorii din alt sat pentru ospățare și petrecere?

57. Când este obiceiul pe acolo să se alégă dintre tinerii „un crăiu“ său „doi crăi“ cari să se judece greșelile de peste an ale ficiorilor din sat?

— și câtă timp ține crăia lor?

58. Este obiceiul pe acolo să se aprindă la Paști focuri în anumite locuri?

— și pentru ce se fac focurile acestea?

59. Cum se numește pe acolo săptămâna de după Paști?

— săptămâna albă?

— ori săptămâna luminată?

60. Pe unde se socotescă întreaga săptămâna Pascilor ca sărbătoare?

— ori poate se socotescă ca sărbători mai multe săptămâni de după Paști?

61. Ce se înțelege pe acolo sub numele de „Pascile Rocmanilor” și „Pascile Blajinilor”?

- unde crede poporul, că locuiesc Rocmanii și Blajinii?
- și în ce zile anumite sunt Pascile lor?

62. Ce fel de „strigări sgomotóse” se fac la biserică în zilele Pascilor când se bată totu-o-dată și tocele de fer?

- cum este obiceiul acesta?

63. Când se însoțesc (seu se infățesc) pe acolo ficiorii, și când se însoțesc (seu în surățesc) fetele?

- cum se face legătura acestă?
- și ce însemnătate are în viața țăranilor?

VIII.

64. Ce se înțelege pe acolo sub numirea de „Caloian” seu „Scaloian”?

- și ce crede poporul, cine este acest Caloian?

65. Este obiceiul pe acolo, când e secetă mare primăvara, ca fetele (și femeile) să facă o păpușă în formă de om, s'o plângă și s'o înmormenteze?

66. Din ce este făcută păpușă acesta?

- decă păpușă infățisează pe un bărbat seu femeie?
- decă légă păpușă de mână și de picior?
- decă o înmormentează?
- seu o aruncă în apă?

67. Ce crede poporul, pe cine infățisează păpușă acesta?

68. Câte fete seu femei trebuie să fie la număr, ca să potă face ceremonia acesta?

- și decă fac numai o singură păpușă?
- ori mai multe, și anume câte la număr?

69. Cum sunt bocetele seu versurile, ce le cântă ele când duc păpușă s'o înmormenteze?

(Rugăm să ni se comunice aceste versuri.)

IX.

70. Este obiceiul pe acolo, că primavara, când e secetă mare, să-se îmbrace o fată, ori mai multe fete, cu bozi său cu alte buruienii verzi, și să umble săltându pe ulițe și pe la casele ómenilor recitându versuri, ca Dumneđu să dee plóe?

71. Cum se numesce obiceiul acesta?

— și cum suntú versurile ce le reciteză?

(Rugămú să ni se comunice.)

72. Ce se înțelege pe acolo sub numele de „Paparudă” „Papalugă”, Pirpirună, Scărindéuă?

X.

73. Ce credințe religioase are poporul de acolo pentru ziua de Marți?

— și ce felú de sėrbători populare cadú totú de una pe ziua de Marți?

74. Care este sėrbătórea poporală mai de căpetenie din luna lui Martie?

— este cumva ziua de 1 Martie (Baba Dochia, Dragobetele)?

— „Moșii” său „Sfinții” din 9 Martie?

— Alexiile?

— ori altă sėrbătóre?

75. Ce felú de ceremonii ori formalități religioase facú țeranii în luna lui Martie, pentru ca D-đu să le rodescă câmpurile, să le sporescă turmele și apere de rele?

76. Ce sėrbători populare se ținú pe acolo pentru ca gadinile (ferele selbatice lupii, urșii etc.) să nu facă rėú turmelorú și vitelorú?

77. Ce crede poporulú, ce sfântú anume este mai mare peste:

- păduri, codri, munți?
- peste câmpuri, livezi, fânețe?
- peste turme și peste vite?
- peste gadine (férele selbatice)?

78. Când suntú Martinií (Marcinií)?

- Lucinií?
- Filipii?
- séu sêrbătorile poporale pentru férele selbatice?
- câte zile tinú și cum se serbêză?

79. Ce suntú „cail lui Sâ n - Tó der ú”

- Când se tinú?
- Și ce réu potú sê facâ ómenilorú?

80. Ce felú de sêrbátóre poporalá este „Marculú boilorú” séu „alú vitelorú”?

- și cum se serbêză?

81. Este obiceiulú pe acolo, cá párintii la ziua de 1 Martie sê dee copiilorú câte o monetá (de argintú?) ca s'o pórté legatá la gátú?

- și ce însemnátate are moneta acêsta?

82. Ce se spune despre „Marțolea”?

- ce putere are.
- ce bunátáti a adusú ómenilorú?
- și unde locuesce?

XI.

83. Ce credințe religiose aú țeranii de acolo pentru „diu a de Vineri”?

84. Ce se spune, ce bunátáti séu daruri a adusú ómenilorú „Sfânta” ori „Maica Vinere”?

- și unde locuesce?

85. Carí sêrbátóri poporale cadú totú de una pe ziua de Vineri?

86. Este obiceiul pe acolo, ca cei cari au vii să nu lucreze la vie în ziua de Vineri?

87. Ce obiceiuri sunt la Vinerea mare?

88. Ce felu de sărbătoare poporală este „Vinerea-negra“?

— și când se ține?

XII.

89. Care este pe acolo sărbătorea cea mai mare pentru sporirea turmelor și apărarea lor de bóle, de gadine și de alte rele?

90. Când se face pe acolo rugăciuni asupra dobitoacelor de casă și se stropesc cu apă sfințită (aghiazmă)?

Dacă este pe acolo obiceiul, că în ajunul Bobotezei ori în ziua de Boboteză se-se stropesc cu apă sfințită vitele din poști și din grajduri?

91. Ce credințe religioase are poporul despre „Sân-Georgiu“ seu „Sfântul Gheorghe“?

92. Ce bunătăți seu daruri a adus dânsul oamenilor?

— și ce obiceiuri sunt în ajunul ori în ziua de Sân-Georgiu?

93. Este pe acolo obiceiul, că fie-care țeran înaintea Sfântul-Gheorghe se tragă câte o brasdă cu plugul pe la toate locurile sale de arătură, fiind că alt-cum pământurile, la cari n'a trasu brasda cu plugul până la Sfântul-Gheorghe, în zedară le mai muncesce?

Se trage cum-va brasda acesta juru - împrejură la fiecare pământ de arătură?

94. Când este obiceiul se-se pună „glie verde din brasda plugului“:

— pe casă?

— pe masă?

— sub masă?

- pe pragul uşii?
- după uşă?
- şi pentru ce scopu anume se face acésta?

95. Cum este „Colinda cea mare a Sfântului Gheorghe“?

(Rugămŭ sŭ ni se comunice.)

96. Când se face pe acolo „numŕătórea“ sŕu „alesulŭ oilorŭ“?

— şi ce obiceiuri sŭntŭ în ziua acésta?

97. În ce zi se ţine „Armindenulŭ“?

— şi ce obiceiuri au ţŕeraniŭ şi pŕstorii la sŕrbătórea acésta?

XIII.

98. Care este pe acolo sŕrbătórea cea mai mare pentru semŕnăturile de pe câmpuri?

99. În ce zi se face pe acolo sfinţirea ţarinilorŭ sŕu a câmpurilorŭ de semŕnătură?

100. Ce spune poporul, cumŭ se făcea în vechime sfinţirea câmpurilorŭ de semŕnătură)?

101. Cum este „cŕnteculŭ cununei“, pe care-lŭ cŕntă fetele când gată de seceratŭ şi ducŭ cununa de grŕu la gazdă acasă?

102. Cum este „oraţia“ sŕu „urarea“, ce i-o ţinŭ acasă?

103. Cari sŭntŭ sŕrbătorile poporale pentru pomŭ, grŕdini, fŕnaţe şi cânepă?

104. Ce povestescŭ bŕtrŕniŭ, ori bŕtrŕnele, despre „Die Pŕpŕdie“?

— ce bunŕţŕi a adusŭ ómenilorŭ?

— şi unde locuiesce.

XIV.

105. Care este pe acolo s ̄erb ̄ăt ̄o ̄rea cea mai mare pentru vii?

— și anume când se fac ̄ rug ̄ăciuni la vii ori la pivnițe?

XV.

106. Ce credințe are poporul ̄ pe acolo despre S ̄ân z i e n e ?

— ce bun ̄ăt ̄ăți a ̄u adus ̄ ̄ o ̄menilor ̄ S ̄ân z i e n e l e ?

— unde locuesc ̄ ?

— și ce obiceiuri are poporul ̄ in ̄iua ac ̄eșta ?

107. Se aude pe acolo vre-o colind ̄ă ori c ̄ântec ̄ b ̄e ̄tr ̄ănesc ̄ă despre I a n a S ̄ân z i a n a ?

— și ce se spune, cine este ac ̄eșt ̄ă Iana S ̄ân z i a n a ?

108. Ce înțelege poporul ̄ sub numele de D r ̄ă g a i c a ?

— și pentru ce se ține s ̄erb ̄ăt ̄o ̄rea ac ̄eșta ?

109. Ce credințe are poporul ̄ despre I r o d i e , D ̄ o ̄ m n a I r o d i e (Irod ̄eșă, Irodianca, Irodița) ?

— ce putere are d ̄e ̄nșă ?

— unde locuesce ?

— și când e s ̄erb ̄ăt ̄o ̄rea ei ?

110. Ce credințe are despre „Sila Samodiva silnica p ̄ă m ̄ e ̄ n t u l u i” ?

— și când este s ̄erb ̄ăt ̄o ̄rea ei ?

111. Ce înțelege poporul ̄ pe acolo sub :

— Cele măiestre ?

— Cele frumoșe ?

— Șoimanele ?

— Dinele ?

— Cele sfinte ?

— D ̄e ̄nșele ?

— Ielele ?

— Cele nepomenite ?

- Milostivele ?
- Alduitele ?
- Cinstitele ?
- Miluitele ?
- Rusalele ?
- Harnicele ?
- Puternicele ?
- Vitezele ?
- Fetele câmpului ?
- Fetele codrului ?
- Vântósele ?
- câte suntú la numărú ?
- cum e numele fie-cărei din ele ?
- ce puteri aú ?
- unde locuiescú ?
- și când e sêrbătórea lorú ?

XVI.

112. Ce suntú „Vra cii“ sêú „Vála siii?“
— și pentru ce se ținú ?
113. Ce credințe are poporulú despre :
— Florii ?
— Stratú-de-Rusale?
— Ispasú ?
— Ghermanú ?
— Rusale ?
— Ciuricá ?
— Cîrcóvi ?
— și ce datine are poporulú la sêrbătóritile acestea ?
114. Ce obiceiuri are poporulú la ziua de Sâ n - Pet ru ?
115. In ce zile se ținú sêrbătóritile poporale numite :
— Pálii ?
— Pârlii ?
— Opârlii ?
— și pentru ce anume ?

116^a. Când este sărbătoreala lui „Pintilie călătoriul?”

— pentru ce se ține?

— și pentru ce se ține „călătoriul?”

116^b. Ce datine are poporul pe acolo la sărbătoreala Marinei (Circovii Marinei)?

117. Ce sărbătoare poporală este „Enășoarea Arangelului?”

— ce bunătați a adusă omenilor?

— și unde locuiesc?

118. Ce se înțelege sub numele de „Ianeș Gulianeș” despre care se vorbește în colinde?

119. Se ține pe acolo vre-o sărbătoare poporală numită „Ana” sau „Sfânta Ana”?

— și când este?

120. Care sunt sfinții, sfințele și sărbătorile, ale căror nume nu e bine să le pomenescă cineva?

121. Ce crede poporul de acolo despre :

— nouă dorii nouă surori?

— nouă fete curate luminate?

— nouă sfinte Sâmbete albe?

— surorile sorelui?

— Vasilinele și Mădălinele?

122. Povesteați ceva bătrânii despre nise sărbători populare vechi numite:

— Sărbătoreala Latinilor?

— „ véculei, care se ținea la 100 de ani?

— „ Larilor?

— „ Penașilor?

— „ lui Saturn?

— „ lui Ian?

— „ Agonii?

— „ Mamei mare?

— „ Ana Perena?

— „ Romei?

- S ă r b ă t ă r e a Zinza ?
- „ lui Sumanŭ ?
- „ Furtunei ?
- „ Consului ?
- „ Păm ă n t u l ŭ i ?
- „ Fântănilorŭ ?
- ori despre alte s ă r b ă t ă r i p o p o r a l e c u n u m e a s e m ă n a t e .

XVII.

123. Ce credințe și datine religioase are poporulŭ pe acolo cu privire :

- la f o c ŭ ?
- „ vatra focului ?
- „ masă ?
- „ uși ?
- „ ferești ?
- „ păreți ?

124. In ce ă i este obiceiulŭ pe acolo s ă s e s l o b ă d ă o r ă t ă d e f o c ŭ , d e p e u n ŭ d e l ŭ ?

- și cum se numește obiceiulŭ acesta ?

125. Cum s ă n t ŭ c u v i n t e l e , c u c ă r i i n c e p ŭ f i c i o r i i „ s t r i g ă r i l e d e p e s t e s a t ŭ „ , c ă n d s e f a c e r ă t a d e f o c ŭ ?

126. In ce ă i a n u m e e s t e o b i c e i u l ŭ p e ă c o l o , c a b ă i e ț i i d e ț e r a n i ș i p ă s t o r i i d e l a v i t e s ă f a c ă u n ŭ f o c ŭ m a r e l a c ă m p ŭ , p e u l i ț ă , o r i l a b i s e r i c ă ș i s ă s a r ă p e s t e e l ŭ ?

- și ce cuvinte rostescŭ d ă n ș i i c ă n d s a r ă p e s t e f o c ŭ ?

127. Este, pe acolo obiceiulŭ, ca la anumite ă i l e s ă s e b a t ă u n ŭ c u i ŭ i n p ă r e t e , i n g r i n d ă , s ă u i n ŭ ș a c a s e i ?

- și pentru ce se face ac ă s t a ?

XVIII.

128. Cum facŭ j u r ă m ă n t u l ŭ ț e r a n i i p e a c o l o ?

- ce cuvinte anume rostescŭ d ă n ș i i c ă n d v o i e s c ŭ s ă i n t ă r ă s c ă c e v a c a a d e v ă r ă t ŭ ?

129. Se jură ei :

- pe ceriū și pe pământū ?
- pe sóre și pe lună ?
- pe sănătatea și vieța nevestei și a copiilorū sei ?
- pe vitele sale ?

130. Jură ei cu o pétră în mână ?

- ori întrebuintează alte formalități ?

131. Întrebuintează pe acolo poporulū cuvintele de „Sâmb ea“ ori „Sâmb ea lui Sâmbeanū“, când voesce să întărescă ceva ca adevăratū ?

- ce înțelege poporulū sub cuvintele acestea ?
- anume cine este Sâmb ea lui Sâmbeanū ?

XIX.

132. Ce credințe religioase are poporulū despre „ceriū“ și despre „pământū“ ?

133. Este obiceiulū pe acolo, că țeranii în rugăciunile și închinăciunile lorū se cêră ajutoriulū „ceriului“ și alū „pământului“ ?

- ce spune poporulū, la ce sêrbători „se deschide ceriulū și pământulū“ ?

134. Ce crede poporulū, pe câți stâlpi este aședatū ceriulū ?

- și pământulū ?
- ce suntū „tôrtele ceriului“ și tôrtele pământului“, și de ce suntū prinse ?

135. Ce este „crângulū ceriului“ ?

136. Ce este „numêrușulū (numêrulū) stelelorū“ ?

137. Ce se vorbesce, de unde începe calea albă de pe ceriū („drumulū robilorū“ sêu „calea lui Traianū“) și unde duce ?

138. Ce se înțelege sub „sorbulū pământului“ ?

- „buriculū pământului“ ?
- și unde suntū acestea ?

XX.

139. Cum î-și închipuesce poporul „ceea-l-altă lume“?

- ce înțelege sub lumea albă?
- și sub lumea neagră?
- unde este raiul?
- unde este iadul?

140. Peste câte riuri, poduri, ori vămi are să trecă sufletul omului, când merge în ceea-l-altă lume?

- și cum se numesc râurile, podurile ori vămile acestea?

141. Se află la poporul de acolo credința despre trecerea sufletelor în alte corpuri:

- în oameni?
- „animale“?
- „arbori ori flori“?

142. Cari sunt pe acolo sărbătorile mai de căpetenie ale „Moșilor“ ori „Sfinților“?

143. Intrebuințază pe acolo poporul cuvântul de „Mane“ cu înțelesu de bade ori nene?

XXI.

144. Ce felu de duhuri ori ființe necurate înțelege poporul pe acolo sub numele de:

- urcoi?
- samcă?
- ginere, gineriță?
- Ganea?
- Horhóne?
- omul negru?
- omul roșu?
- omul roșu poroșu?
- omul de feru?
- Borza?

- Bonză negru?
- boulă-negru?
- taurulă pământului?
- vaca négră?

145. Ce ființă se înțelege pe acolo sub numele de „Celă perită“?

- și pentru-ce se numesce așa?

146. Ce crede poporulă despre „Avestița“?

147^a. Ce este „brăulă Prea-curatei“ seă „brăulă sfântă“?

- la ce se întrebuințează?

147^b. Ce este „brăulă întunereculă“?

148. Se vorbesce pe acolo ceva despre scôla șolomonéscă?

- unde este?

- și câți inși potă se fie primiți în scôla acesta?

XXII.

149. Ce spuneaă bătrâni, în vechime de câte luni era anulă?

- și anume în ce lună și în ce di se începea anulă, în vremile vechi?

150. Este cumva obiceiulă pe acolo, că țerani, stăpâni de turme și păstori se socotescă începutulă anului, pentru anumite afaceri ale loră

- dela Crăciună?
- dela ziua de 1 Martie?
- dela Sân-Georgiă (Sântulă Gheorghe)?
- ori dela începutulă primăverei seă tómnai?

151. Când întră pe acolo slugile și păstori în serviciulă stăpâniloră?

- și când li se dă plata?

152. Când se face pe acolo „cununa anulăi“ și ce obiceiuri suntă atunci?

153. Cum numește poporul pe acolo diferitele luni de peste an?

154. Ce povești (său legende) sunt pe acolo despre lunile anului?

155. Care sunt dăilele bune său cu noroc și care sunt dăilele rele său păgubitoare?

156. În ce zi din săptămână este mai bine să se facă descântăcele pentru diferite bôle?

— și în ce zi este mai bine să se facă vrăjile de dragoste?

157^a. Ce sunt „dăilele vrăstate“?

157^b. Când este „săptămâna nebunilor“?

— și ce obiceiuri sunt în săptămâna acesta?

XXIII

158. Se află pe acolo ómeni, cari citesc în stele?

— și spun norocul din cărți și din bob?

159. Ce deosebire este între:

— descântători?

— fărmeători?

— și vrăjitori?

160. Se află pe acolo ómeni, cari se cunoscă din cântatul paserilor, decă ierna viitoare are să fie grea și véra mănósă?

161. Despre ce fel de paseri necunoscute și prevestitoare de réu vorbește poporul pe acolo?

162. Ce înțelege poporul sub numele de pasere larnică barnică?

— și ce vorbește despre paserea de ferú?

163. Cum sunt versurile, ce le reciteză tinerii la Vergelú în séra despre anulú-noú?

164. Cum este versulă dela Vergelă despre „Toma celă bogată“?

165. Câte ursitoare suntu?

— ce nume au?

— și unde locuesc?

XXIV.

166. Ce spuneau bătrânii, ce lege aveau Românii mai înainte de a fi creștini?

— și cum se numia legea aceea?

(NB). Aici rugămă pe D-nii referenți să nu se mulțămescă numai cu espreșiunea generală de lege păgânescă ci să cerce a afla decă nu cumva legea Românilor, mai înainte de a fi creștini, mai avea și altă nume ore care particulară).

167. Cum numesca pe acolo poporulă legea, de care se țină Românii astăzi?

— decă i mai dice și lege românesccă?

— lege vechie?

— ori altă-cum?

168. Cum numescă Ungurii, Secuții, Sêrbii, Bulgarii, Ruțenii, Slovaci și Rușii legea Românilor, și cum numescă ei legea loră proprie?

169. Bisericele românesce din ținutulă de acolo suntu ele aședate mai multă pe deluri ori pe vale?

170. Să află pe acolo biserici fără turnă?

171. Ce felă de icone ori figură mai neobiceșite se află zugrăvite pe păreții bisericiloră de acolo?

172. Decă pe partea din afață a bisericeii se află zugrăviți păuni, cerbi, cai, brați ori sêmnul .

173. Decă să află lângă ușile ori lângă altariulă bisericiloră de acolo goruni (stejară), fagi, brați, plopi mari, cari după creștințța poporului trebuie să fie lângă biserică și e păcată să-i taie?

174. Ce feluri de rugăciuni sunt obișnuite pe la țeranii de acolo, și care nu sunt scrise în cărțile bisericești?

175. Cum sunt rugăciunile de seară și de dimineață ale țeranului român, pentru familia, vitele și sămănăturile sale?

(Rugăm să ni se comunice astăzi felurile de rugăciuni populare).

XXV.

176. Ce feluri de daruri duc pe acolo poporul la biserică?

177. Când se duc la biserică spice și corone de grâu?

178. Se duc pe undeva grăunte de grâu neferturi pentru sfințire la biserică?

— și când?

179. Când se duc grăunte ferturi la biserică.

— și cum se gătesc grăunțele acestea?

180. La ce feluri de sărbători se duc colaci la biserică?

— câți colaci anume se duc?

— ce formă au?

— și cum se numesc?

181. Se fac pe acolo colaci în formă de om, cu cap, mâini și picioare?

— ori în formă de animale?

— și în ce zile se duc la biserică?

182. Ce feluri de colaci sunt „Brândușii”, „brăduleții”, „pupezela”?

— ce formă au?

— când se duc la biserică?

— și pentru ce se numesc așa?

183. Colacii care se duc la biserică se duc ei cu menire numai pentru morți ori și pentru Dumnezeu, ca să ajute omilor, să dea sporii vitelor și rod sămănăturilor?

184. Când se duc la biserică:

— struguri?

— mere, ori alte fructe ?

— flori ?

— și cum se numesc diferitele specii de flori, ce se pun la icónele din biserică ?

185. Când se pun rose (ruje) la mormintele celor răposați ?

186. Este obiceiul pe acolo, ca la o di anumită ómenii să ducă la biserică oi, vite, cai și porci, ca să fie stropite cu apă sfințită ?

187. Când se duce carne friptă la biserică ?

— și ce felu de carne, este acesta ?

188. Pentru ce punu țeranii capete de vită pe împrejuririle grădinilor, ogrăzilor și țarinilor ?

— de ce vită anume sunt capetele acestea ?

189. Se duce vre-odată la biserică :

— lapte ?

— brânză, plăcinte cu brânză ?

190. Când se varsă lapte pe morminte ?

— și se dă lapte de pomană ?

XXVI.

191. Când se fac pe acolo mese mari cu mănăcări (praznice) la biserică, ori în cimitierul bisericeii ?

192. Ce felu de cântece bătrănesci se cântă pe acolo când se fac mese mari, la praznice și la ospete ?

193. Se aude pe acolo vre un cântec bătrănescu despre :

— Marcul Vitézul (ori Mărcociu) ?

— Novacul cel bătrănu ?

— Gruia lui Novacul ?

— Iovul împăratul ?

— Iovanul Iorgovanul ?

— Iovița ?

- Păunaşulū codrilorū ?
- Iancu, Ionū ori Ianēşū Vitezulū ?
- Dinū şi Constandinū ?
- Romanū Vitezulū ?
- Goia Nerănitulū ?
- Lascu Vitezulū ?
- Iana Sănziana ?
- Iléna Cosindana ?
- Arghirū şi Iléna ?
- Aniţa birtăşiţa ?
- Dochiana ?

(Rugăm ū sē ni se comunice în întregulū lorū aceste cântece bătrănesci, ori altele, ce se audū pe acolo.)

194. În deosebi, ce vorbescū bătrăniī pe acolo despre Marculū Vitezulū ?

- unde era cetatea sa ?
- şi cu cine s'a bătutū dēnsulū ?

195. Cum i-şi închipuesce poporulū pe Păunaşulū codrilorū ?

- pentru ce-lū numescū Păunaşū ?
- şi ce poveşti suntū despre elū ?

XXVII.

196. Se obicinuesce pe acolo joculū numitū alū „Căluşerilorū“, care se jocă în timpulū Rusalelorū de unū anumitū numărū de feciori ?

197. Din câţi feciori se compune o grupă de căluşeri ?

- cum suntū îmbrăcaţi ?
- cum se numescū căpetenia lorū, şi cum se numescū ceilalţi, cari facū parte din grupa acēsta ?
- cum se face luarea sēu „legarea“ în Căluşeri ?
- pe câtū timpū suntū legaţi căluşerii în grupa sēu în cēta acēsta ?
- la ce felū de „dînă“ ori „sfântă“ suntū închinaţi căluşerii ?
- ce rugăciuni secrete aū ei ?
- aū ei putere de a vindeca anumite bóle ?

- decă aū „strigături“ și „urări“?
— și cum sunt acestea?

198. Ce felū de jocū este a g ă n ă u l ū ?

- la ce s ă r b ă t ă r e se j ă c ă ?
— de f i c i o r i o r i și f e t e ?
— și c ă ț i t r e b u e s ă f i e la n u m ă r ū ?

199. Cum este joculū „C ă r n i l o r ū “ și alū „B o r i c e - n i l o r ū “ ?

- și c ă n d se j ă c ă ?

200. Ce j o c u r i s ă l t ă t ă r e m ă i s u n t ū o b i c i n u i t e pe acolo, și carī se j ă c ă n u m a i la anumite s ă r b ă t ă r i, și n u m a i de anumite c e t e s ă u g r u p e de t i n e r i ?

201. La ce s ă r b ă t ă r i se f a c ū pe acolo j o c u r i l e de l u p t ă ?

BCU Cluj / **XXVIII.**iversity Library Cluj

202. Este obiceiulū pe acolo s ă c ă n t e cu f l u e r a :

- la c o l i n d a t ū ?
— la j u c ă r e a cu c e r b u l ū ?
— la n u n t e ?
— la o s p e ț e ?
— la m e s e m a r i (p r a z n i c e) ?
— la i n m o r m ă n t ă r i ?
— și la p o m e n i ?

203. D ă c ă p o v e s t i a ū c e v a b ă t r ă n i i, c ă o d a t ă la anumite s ă r b ă t ă r i se c ă n t a cu f l u e r a i n b i s e r i c ă, o r i la u ș a b i s e r i c e i ?

204. La ce f e l ū de s ă r b ă t ă r e se s u f l ă i n b u c i n e, se c ă n t ă din s u r l e, se b a t ū t o b e l e și a l t e o b i e c t e s u n ă t ă r e ?

XXIX.

205. Ce s p u n e a ū b ă t r ă n i i, c i n e a f ă c u t ū pe R o m ă n i c r e ș t i n i ?

- și d i n c e ț ă r ă se t r a g e c r e ș t i n ă t ă t e a R o m ă n i l o r ū ?

206. Se vorbesce ceva, că odată în satele de pe acolo s'ar' fi făcutu slujba D-đească prin peșceri, ori prin gropi săpate pe sub pământu?

207. Se află pe acolo vre-o peșcere numită bisericuță?
— și pentru ce se numesce așa?

208. Se vorbesce ceva, că odată ar' fi călătoritu pe acolo:
— Sf. Petru?
— Sf. Pavelu?
— Sf. Clemente?
— Sf. Andreiū?
— Sf. Mateiū?
— Sf. Marcu?
— Sf. Apolinarū?
— și decă au întemeiatu ei vre-o biserică seū mănăstire pe acolo?

209. Ce spuneau bătrânii despre Sf. Nichită?
— unde era mănăstirea sa?
— și pe unde este mai obicinuitu la țeranî numele de Nichită?

210. Ce se vorbesce despre Sf. Sava?

211. Povestiau ceva bătrânii, că odată ar' fi pătimitu pe acolo nise ó m e n i s f i n ț i, pe cari i-au aruncatu págâniî în apă, i-au tăiatu ori i-au răstignitu?

212. Se află pe acolo vre-unu locu numitu „Mănăstire“?
— și ce se spune, cine a întemeiatu mănăstirea aceea?

213. Se află pe acolo vre-unu locu numitu:
— Almașu?
— Mândra?
— Remete?
— și decă se vorbesce, că odată ar' fi fostu o mănăstire acolo?

214. Povesteaū ceva bătrânii, că în vremile vechi ar' fi fostu în ținutul de acolo:

- o patriarhie ?
- séu o vlădicie ?
- și în ce locū anume era ?

215. Ce spuneau bătrânii, de care patriarhū din străinătate se țineaū în vechime bisericile românesce de acolo ?

216. Se vorbește ceva despre „Papa dela Roma“ ?
— și că Români s' arū fi ținutū odată cu biserica de Papa dela Roma ?

217. Spuneau ceva bătrânii, că Români arū fi venitū aici dela „Papa - Roma“ ?
— și ce înțelegeau dênșii sub numele Papa-Roma ?
— o persónă séu o cetate ?

218. Ce spuneau bătrânii, până unde se întindea în vechime vlădicia (mitropolia, episcopia) de acolo ?

219. Care mitropolie era în vechime mai vedută și mai mare în rangū, cea din Téra-românescă, ori cea din Moldova séu din Ardélū ?

220. Unde se sfințiau în vechime popii din ținutulū de acolo ?

221. Cum era în vechime obiceiulū pe acolo : alegeau sâteniū pe preoții lorū ?
— ori trimetea vlădica de preotū în satū pe cine voia dênșulū ?

222. Ce crede poporulū țeranū de acolo : aū Greciia- ceeași lege ca și Români ?
— ori aū lege deosebită ?

223. Ce forme aū pe acolo crucile séu pietrile, ce se punū la morminte ?

224. Este obiceiulū pe acolo, ca pe crucile ori pe pietrile dela morminte, să-se facă (să-se scobescă ori sape) chipuri de paseri, de pesci, de corăbiū, și coróne de flori ?

225. Dacă este obiceiul acolo, ca pe crucile dela morminte să-se facă semnele : ?

— ori alte figuri ?

226. Cum este forma obicnuită a epitafelorū, seū cum suntū cuvintele, ce se scriū acolo pe crucile țeranilorū răposați ?

227. Ce felū de posturi și ce felū de ajunuri ține poporulū țeranū de acolo ?

228. Care postū, după credința țeranilorū, este mai multū pentru câmpuri seū sēmēnături ?

— și care este mai multū pentru turme și vite ?

229. Ce cuvinte privitoare la religiune, la biserică și la lucrurile sfinte se audū pe la țeranii de acolo, și cari nu suntū cunoscute în alte părți ?

230. Intrebuițeză pe acolo poporulū cuvintele următoare :

— ară ?

— chesareă ?

— hopșă ?

— sacrilegiū ?

— și cu ce felū de înțelesū ?

231. Cum se numescū pe acolo diferitele persōne, ce stau în serviciulū bisericeii ?

XXX.

232. Ce spunū bătrânii, de unde se trage némulū nostru românescū ?

— și cine a adusū pe Români în țerile acestea ?

233. Povestiau ceva bătrânii de acolo, că unū împēratū ore-care, după ce a bătutū și a stinsū pe poporulū, care locuia mai înainte în țerile acestea, și rămânēndū țerile pustii, a adusū ōmeni din pușcării (închisori) și de cei fără căpētăiū și i-a aședatū aici ?

- cum se numia împăratul acesta ?
- și peste ce țără împărăția dînsul.

234. Ce se vorbesce, cine a adus în țera acesta pe moșneni și pe rezeși ?

- și cine le-a dat pământ ?

235. Ce spune poporul, de unde a venit boierii în țera acesta ?

236. Ce spuneau bătrânii, ce nume mai avea Români în vremile vechi, se cum le mai dicea lor ? . .

237. Povestia bătrânii ceva despre un popor cu numele de „Latinii” (Laticii) ?

- și despre o țără cu numele de „Lațu” ?

238. Se întrebunțază pe acolo numirea de „Lóțe” pentru a lua în ris se cum a batjocuri pe cineva ?

- și anume la ce fel de Români se aplică numirea acesta ?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

239. Vorbiau ceva bătrânii despre o „țără vechie” ?

- unde era țera acesta ?

240. Ce se vorbesce pe acolo despre „Rocmanii” ?

- și despre „Blajinii” ?

241^a. Intrebunțază pe acolo poporul cuvintele de :

- Lobonți ?
- Levenți (sing. Leventu) ?
- Curuți ?
- și ce înțelesu au ?

241^b. Vorbiau ceva bătrânii despre nisce popore cu numele de :

- Aboriginii ?
- Râmnii ? Râmlenii ?
- Tițienii (Tațienii) ?
- Lucărenii ?
- Oscii, Opscii, Obscii, Opicii ?
- Mărsenii (Marsii) ?

- Sabinii?
- Tusci (Trusci)?
- Umbri?
- Volsci?
- Vesteni?
- și Hernici?

242. Ce însemnă pe acolo cuvântul „opcină“?

243. Pe unde se întrebuintează numirea de „prostă“, și „proști“ cu același înțeles de „țeran român“ și „țeran român“?

244. Ce spuneau bătrânii, câte țeri românești au fost în vechime?

— și unde erau?

245. Se aude pe acolo vre-o poveste, seă vre-ună cântecă bătrănescă despre o vreme veche, când ómenii nu munciaă, când nu erau bani pe lume, însă trăiaă fericiți?

246. Ce vorbescă bătrânii, cine a învățatū mai ântăiū pe Români la plugăritū, seă se muncescă pământulū?

— și cine i-a învățatū mai ântăiū seă sădescă vița de vie?

XXXI.

247. Vorbiaă ceva bătrânii despre o cetate mare împăratescă cu numele de Roma (seă Ruma? ori Râmū)?

— și cine a întemeiat'o?

248. Se afă la poporulū de acolo vre-o legendă, că Români se tragū din o femeie cu numele Roma?

— și cum e legenda acēsta?

249. Ce spuneau bătrânii despre întemeierea Țărigradulū?

— și cine a trasū brasda Țărigradulū?

250. Se povestescă pe acolo ceva despre o „cetate albă“?

— și unde era cetatea acēsta?

251. Ce spună bătrânii, unde erau „curțile mari împărătești cu turnurile până la ceri”, despre cari se vorbește în colinde?

252. Unde era mănăstirea seú biserica cu 9 altare care se cântă în colinde?

253. Ce spună bătrânii despre délulú Gararâmulú, délulú Gararâulú, ori délulú Deleleulú?

— despre „Câmpulú lui Rotundú“?

— despre stâlpulú de aurú?

— despre fântâna sórelú?

— despre munții de focú?

— despre munții crunđi (cărunđi)?

— și unde se află?

254. Povestiaú ceva bătrânii despre doi copii gemeni, născuți din o fată de împăratú, cari aú fostú aruncați cu léganulú pe unú ríu, ca se péră, dar ei scâpândú din undele apei, a venitú o lupóicá și i-a lăptatú?

— ér mai târđiú crescéndú mari ei aú ziditú o cetate mare împăratéscá și unulú din ei s'a făcutú împăratú?

(Rugămú se ni-se comunice povestea asésta întrégá)

255. Cum este povestea despre cei doi copii gemeni, cu numele de „Albulú” și „Negrulú”, născuți din o fată de împăratú?

256. Se aude pe acolo vre-o poveste despre doi împărați cu numele de Marinú și Sula?

257. Se povestesc ceva pe acolo despre unú poporú cu numele de „Troieni”?

— și despre cetatea mare a Troienilorú, care a arsú și s'a pustiitú?

258. Ce nume aú pe acolo vitejii din povești, cari fură pe Iléna Cosândana?

XXXII.

259. Ce spuneau bătrânii, ce felú de popóre seú limbí păgâne, aú locuitú în țera acésta mai înainte de Români?

260. Vorbiau ceva bătrânii pe acolo despre unŭ poporŭ cu numele de :

— Daci?

— Dai?

— Geți (Gheți)?

— și Ghicișori?

— și ce s'a întemplatŭ cu popórele acestea?

261. Vorbiau ceva bătrânii, că odată ar' fi locuitŭ pe acolo unŭ poporŭ cu numele de „Boi“?

262. Care țeră se numia în vechime „țera Boului“?

263. În ce ținuturi ori comune lucrătorii dela mine, séu băieșii, suntŭ numiți :

— Boieni?

— séu Bufeni?

264. Se vorbește ceva pe acolo despre unŭ poporŭ cu numele de „Boriceni“?

265. Ce se vorbește pe acolo despre comorile lui Darie împératulŭ?

(NB. Rugămŭ pe D-nii referenți a fi cu atențiune cum rostește poporulŭ numele acesta : Darie, ori altu-cum?)

— cu cine s'a bătutŭ densusul?

— unde era scaunulŭ domniei sale?

— și unde suntŭ ascunse comorile sale?

266. La ce felŭ de ómeni le dice poporulŭ pe acolo : Dochieni?

267. Pe unde se dice la carulŭ ferecatŭ „carŭ dici-anŭ“?

268. Ce se vorbește pe acolo despre :

— Sigoți?

— blândii Strogoți?

— și despre craiulŭ „Mânia-lui-D-đeŭ“ ori „Para-focului“?

269. Ce se înțelege acolo sub numele de „G ó ț ă“ și „G ó t ă“?

270. Décă povestiau ceva bătrânii, că odată din porunca împărăției toți locuitorii din țerile acestea a ũ fost ũ strămutați cu locuințele și averile lor ũ din colo de Dunăre?

XXXIII.

271. Ce povești sunt ũ pe acolo, despre muntele Retezatu l ũ din partea de apus ũ a Jiului, dela frontiera Transilvaniei și României?

272. Se vorbește pe acolo, că strigile (sé ũ ținele) sbóră nóptea la Retezatu l ũ, și jócă pe vârful ũ lui?

273. Se aude pe acolo vre-o poveste despre muntele Vulcan ũ?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

274. Cum numește poporul ũ cu un ũ singur ũ cuvânt ũ în-treg ũ șirul ũ de munți, ce despart ũ România de țera Ardélului?

275. Se aude pe acolo, vre-o poveste sé ũ vre un ũ cântec ũ bătrânesc ũ, că Mureșul ũ și Oltul ũ ar ũ fi fost ũ doi frați de cruce?

— și cum este legenda or ũ cântecul ũ acesta?

276. La ce fel ũ de mare, or ũ la ce fel ũ de loc ũ mai de-părtat ũ, i dice poporul ũ pe acolo : M ă r u - r o ș ũ și M a l u - r o ș ũ.

277. Se povestesc ceva pe acolo despre un ũ pod ũ de pétră, de piele or ũ de pânză, al ũ lui Traian ũ?
— și unde era podul ũ acesta?

278. Ce însemnéză în limba poporului cuvântul ũ „s u r d u c ũ“?

279. Pe unde se dice la oraș ũ „p ă r g ũ“ în loc ũ de t ă r g ũ?

XXXIV.

280. Ce nume și conume vechi romane se află pe la țeranii români de acolo, (înțelegem nume moștenite din moși strămoși, sevă întrebuințate pe acolo de mai multe sute de ani) ?

Post-scriptum. Încheiăm aici Partea a II-a a Cestionariului istoric. Cu deosebire câmpul legendelor, credințelor și usurilor religioase, ce le mai conservă până astăzi țeranul român, este vast. Aceste credințe și datine conțin cel mai prețios material istoric pentru *antichitatea și religiunea poporului român înainte de creștinism*.

Sub numele simplu al unor divinități și sărbători populare, pe cari noi în mare parte ați nu le mai înțelegem, de asemenea în formele usurilor religioase ale țeranilor români, zace ascunsă partea cea mai veche și mai însemnată din istoria poporului român. Astăzi-felul, că cercetări nouă și mai aprofundate, decum s'au făcut până acum, ni se impun pe acest teren, din punctul de vedere istoric.

Pentru a nu îngreția însă prea multă nouă investigații, ce dorim a se face în această direcțiune, noi ne-am mărginit în Cestionariul de față numai la unele cestiuni mai principale din cultul poporului român înainte de creștinism.

Rugăm însă pe D-nii referenți să binevoiescă a ne comunica oră ce alte tradițiuni istorice, legende, credințe și usuri religioase, ce dâșii vor crede că pot să presinte un interes deosebit pentru studiul antichității poporului român.

N. D.

(Edițiune separată din „*Revista Critică-Literară*” a D-lui Ar. Densușianu)

